

Från val till val

Hur går valen till?

Hur stiftas lagar?

Vad händer sen?

Fyra allmänna val i Sverige

- **Riksdag + landsting + kommun**
(Vart fjärde år)
- **Eu (Vart femte år)**
 - Sverige har 20 platser i Europaparlamentet
 - Totalt sitter det 751 ledamöter i europaparlamentet
 - Länder med större befolkning har fler platser
(Tyskland har flest, med sina 99 platser)

Riksdagsval:

- **Vi går och röstar!**
 - Andra söndagen i september vart 4:e år
- **Kvinnlig rösträtt** (fullvärdig allmän rösträtt):
 - 1919 togs beslutet i riksdagen
 - 1921 var första valet då kvinnor kunde delta
- **De enda som idag saknar rösträtt:**
 - Medborgare under 18 år
- **För ej svenska medborgare gäller:**
 - Endast val till landsting och kommun

Mandatfördelning

- **Ett mandat**
= en plats i riksdagen
- **4%-spärr**
 - *Argument för:* Lättare att bilda stabila regeringar
 - *Argument mot:* Förlorar representativitet (allas röst räknas inte)
- **Proportionellt valsystem**
 - Mandaten i riksdagens tilldelas utifrån de faktiska rösterna
 - *Till skillnad från majoritets-valsystem:* Där ett land ex. kan delas in i kretsar och ett parti går som ensam vinnare i varje krets

Mandatfördelning (2)

- Riksdagsmännen tillsätts **först utifrån personvalet**
 - Utöver röst på parti också möjligt att rösta på enskild politiker i detta parti
- **Sedan efter partiets egna rangordnade listor**
 - För de röster där medborgaren ej lagt någon personvalsröst
- **Riksdagens 349 ledamöter är på plats!**
 - *Varför 349 till antalet tror ni?*

Regeringsbildning

- **Majoritet eller minoritetsregering**

- *Majoritetsregering:* Partiet/partierna i regeringsställning har en majoritet av mandaten i riksdagen och kan därför få igenom sin politik enkelt.
- *Minoritetsregering:* Måste söka stöd hos andra partier när man vill få igenom sin politik

- **Enparti- eller koalitionsregering**

- Enparti: Ex. Socialdemokraterna för i tiden
- Koalition: Ex. Alliansen innan, och S+MP nu

- ***Sällan: Samlingsregering***

- Alla, eller nästan alla partier. Vanligen endast vid extrema situationer, så som krig (Sverige under andra världskriget)

Regeringsbildning (2)

- **Förhandling om förslag på statsminister**
 - Riksdagens talman (samt vice talmän) leder förhandlingen och lägger fram förslaget
 - Detta i samråd med samtliga partiledare och språkrör
 - Talmannen = oberoende ordförande i riksdagen
- **Riksdagen röstar**
 - *Riksdagen har aldrig sagt nej...*
 - Ledamöter kan välja att lägga ner sina röster när de vill markera mot, men samtidigt "fälla" en regering

Regeringsbildning (3)

- **Statsministern väljer ut ministrarna.**
 - Avger en regeringsförklaring till riksdagen
 - Huvuddragen i sin politik
 - Vilka ministrar som ska sitta i regeringen
- **Ministrarna + statsministern utgör nu regeringen**
 - Ministrar behöver inte väljas från riksdagsledamöterna
 - Ex: Alice Bah (2014-2018) kultur- och demokratiminister, Carl Bildt (2006-2014) utrikesminister
 - Ministrar som är riksdagsledamöter ger upp sin plats i riksdagen (och ersätts av en annan representant från samma parti)

Regering tillsätter olika utredningar

- **Utredningar ligger till grund för framtida lagförslag**
 - *Analys* av problemet...
 - Vilka möjliga *förändringar* skulle kunna förändra situationen till det bättre?
- **Utredningar görs av kommittéer som regeringen tillsätter**
 - Kan bestå av både politiker och experter/sakkunniga
 - Regeringen anger utgångspunkterna för arbetet i ett så kallat kommittédirektiv.
 - Utredningskommittén lämnar ett betänkande, i form av en SOU-rapport (Statens offentliga utredningar)

Lagförslag läggs fram

- **Man utgår ifrån utredningar och formulerar ett konkret förslag**
- Lagar kan antingen vara
 - 1) Förslag på helt nya lagar
 - 2) Ändringar i nuvarande lagar
- *Vilka reglerar*
 - 1) Oss medborgare (och företag)
 - 2) De offentliga institutionerna och dess tjänstemän
 - Landstingen, Kommunerna, Myndigheterna, Osv...
 - Polisen, skolan, sjukvården etc etc.

Lagförslag läggs fram (2)

- **Propositioner = Från regeringen**
 - Majoriteten av förslagen som faktiskt röstas igenom (men inte majoriteten av alla förslag)
- **Motioner**
 - Från enskilda, eller grupper av riksdagsledamöter
 - Ofta motförslag på regeringens propositioner, *eftersom...*
- **Allmän motionsperiod**
 - Tiden då alla riksdagsledamöter får framlägga motioner
 - Cirka 2 veckor. Från mitten av september till början av oktober. Därefter: endast motförslag

Remissrunda

- **Lagförslaget (eller en utredning) skickas till berörda parter i samhället**
 - Olika organisationer och myndigheter
 - Dessa får möjlighet att komma med synpunkter
- **Lagförslaget omarbetas...**
 - Eller ny utredning görs (om ex. en sådan aldrig gjordes från första början)

Lagrådet granskar förslagen

- Lagrådet är en **myndighet** som granskar lagförslag och som **består av domare**
- **Är lagförslaget kompatibelt med andra lagar?**
 - Går lagen implementera?
 - Kommer den innebära några stora juridiska problem?
- *Regeringen ej skyldig att låta lagrådet granska*
 - Men måste isf motivera detta inför riksdagen

Bordläggning i kammaren

- **Alla riksdagsledamöter får ta del av förslaget**
 - Bordläggning = när man ej kan ta beslut just nu (vilket man aldrig kan när ett förslag just har lagts)...
- **Ärendet skickas vidare till ett utskott**
 - För vidare behandling...

Förslagen skickas till utskott

- Utskotten är **mindre grupper på 17 ledamöter** där ett ärenden bereds inför debatt och beslut
 - Riksdagsvalet bestämmer antal platser som partierna får i utskotten.
- *Utskottens uppgift:* **Föreslå för ledamöterna hur de ska ställa sig till de lagförslag som läggs fram**
 - Eftersom: Alla riksdagsledamöter inte kan sätta sig in i alla ärenden
- Utreder vad som händer om förslaget blir verklighet
 - Diskuterar, analyserar och hämtar in synpunkter

Riksdagens utskott

- Arbetsmarknadsutskottet
- Civilutskottet
- Finansutskottet
- Försvarsutskottet
- Justitieutskottet
- Konstitutionsutskottet
- Kulturutskottet
- Miljö- och jordbruksutskottet
- Näringsutskottet
- Skatteutskottet
- Socialförsäkringsutskottet
- Socialutskottet
- Trafikutskottet
- Utbildningsutskottet
- Utrikesutskottet
- Sammansatta utrikes- och försvarsutskottet

Diskussion i partigrupperna

- **Utskottets ledamöter diskuterar med partikollegor** i sin partigrupp
 - Sker **kontinuerligt** under arbetets gång
 - Hur ska partiets företrädare i utskottet förhålla sig?

Utskottet förbereder ärendet

- **Utskottet förslag till hur riksdagen ska besluta = ett betänkande.**
 - Slutgiltiga betänkandet skickas ut till alla ledamöterna
- **Utskottet kan tillstyrka hela, eller delar av förslaget**
 - En proposition/motion kan innehålla förslag på flertalet lagändringar och utskottet föreslår vilka som ska röstas igenom.
- **De ledamöter som inte håller med majoriteten ger sina reservationer**
 - I dessa hänvisar man till ev. lagda mot-förslag på propositionen/motionen
- **Kommer en majoritet ej överens**
 - får man göra vissa kompromisser i betänkandet

Fråga:

*Bör man som riksdagsledamot
följa sitt partis ställning i en viss
fråga, eller bör man följa sin egen
övertygelse?*

Debatt, Interpellation och frågestunder

- **Ärendedebatt**
 - Riksdagsledamöter säger vad de anser om utskottets betänkande
- **Interpellation**
 - Fråga från enskild ledamot till en minister om regeringens politik
 - Begär en riksdagsledamot interpellation så måste ministern komma till riksdagen och svara på frågan inom 14 dagar
- **Frågestund**
 - Fem ministrar kommer under en timme
 - 1 dag i veckan (torsdagar), var fjärde vecka statsministern ensam
 - Ministrarna vet ej frågorna på förhand
 - Som vid interpellation

Riksdagen fattar ett beslut

1. Talmannen frågar om kammaren säger ja till utskottets förslag till beslut. Om ingen opponerar sig (säger emot) går förslaget igenom.
2. En ledamot som opponerar sig kan begära omröstning där utskottsmajoritetens förslag ställs mot ev. reservationer.
3. Riksdagsledamöterna röstar antingen för eller mot utskottets förslag (och ev. reservationer)

Majoritet krävs...

Om grundlag: 2 voteringar, 2 mandatperioder.

Beslut genomförs

- Regeringen är den **verkställande makten** och består av **ministrarna som leder olika departement**
 - **Informerar** myndigheter, kommuner och landsting om lagändringar
 - **Ger kompletterande förordningar**
 - Förordning = anvisningar/bestämmelser som regeringen själv kan utfärda som komplement till en ny lag
 - Bestämmelser om hur lagen ska tolkas och implementeras
 - Mer detaljerad utveckling av övergripande bestämmelser i lagen
- *Myndigheterna, kommunerna och landstingen, implementerar nu besluten...*

Proceduren upprepas under mandatperioden

- Mandatperiod = 4 år
- **Ca 200 propositioner varje år och mellan 2500 och 5000 motioner**
 - Ca 1% av alla motioner röstas igenom...
- **Mot slutet av varje år (hösten) lägger regeringen även fram budgetproposition för nästa år**
 - Där man beräknat inkomster och utgifter för staten
 - Olika myndigheter ges olika mycket pengar, beroende på olika politiska mål.
 - Vissa pengar "öronmärks"
 - Kommer i september om det inte är valår, då några veckor senare

Vi märker en förändring?

- *Ex: Betygssystemet blir annorlunda eller du får betala högre eller lägre avgift till a-kassan.*
- Detta **uppmärksammas**
 - **i media, i klassrummet, på jobbet...** eller ibland: inte så mycket...
- Regeringen sköter sitt jobb vid genomförandet av lagar... eller inte...

Vi går röstar igen

- **Med de 4 gångna åren i minnet...**
 - *Har politiker gjort vad de lovat?*
 - *Finns det nu något bättre alternativ?*
 - *Har vi ändrat åsikter?*
 - *Har samhället förändrats och kräver andra saker av partierna?*

Fråga:

Hur kommer ni att tänka? Vad är viktigast när man väljer ett parti?